

**КАТЕГОРІЇ «ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ», «ОБОРОТНІ АКТИВИ»,
«ОБОРОТНІ КОШТИ» В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК**

**Дроботя Я. А. к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту
Полтавська державна аграрна академія**

***Анотація.** У статті подано дослідження відмінностей між категоріями «оборотний капітал», «оборотні активи» та «оборотні кошти». Визначено спільні риси зазначених понять. Обґрунтовано, що категорія «оборотний капітал» є ширшою за категорії «оборотні активи» та «оборотні кошти», що є її складовими. Досліджено сутність означених категорій в контексті економічних наук.*

***Annotation.** The article presents the study of differences between the categories of «working capital», «current assets» and «working capital». Defined spilnni features mentioned concepts. Proved that the category of «working capital» is a broader category of «current assets» and «working capital», which is its components. The essence of the above-mentioned categories in the context of economic sciences.*

***Ключові слова:** оборотний капітал, оборотні активи, оборотні кошти.*

***Keywords:** working capital, current assets, current assets.*

***Актуальність проблеми.** В сучасній економічній теорії не існує однозначних підходів до визначення економічної сутності понять «оборотні активи», «оборотний капітал» та «оборотні кошти», що пояснюється складною багатогранною природою зазначених категорій. Визначення сутності даних категорій є важливим для здійснення ефективного їх аналізу та управління. А тому, на нашу думку, дослідження означеного питання є актуальним.*

***Аналіз останніх наукових досліджень.** Питанню дослідження категорії «оборотний капітал» приділяли увагу такі науковці як В. Г. Андрійчук [2], Є. Брігхем [5], Дж. К. Ван Хорн [8], Я. Б. Дропа [10], Л. В. Рудюк [15],*

Р. А. Слав'юк [16], Р. Н. Холт [21] та інші науковці. Дослідження категорії «оборотні активи» здійснювали І. В. Алексєєв [1], О. І. Нич [1], А. М. Поддєрьогін [20], Ю. С. Пеняк [14]. Категорію «оборотні кошти» у своїх працях розглядають М. Д. Білик [20], А. А. Благодатін [18], О. В. Лиса [12], А. М. Поддєрьогін [20].

Однак, незважаючи на численні дослідження даних категорій питання і досі залишається відкритим, зокрема недостатньо дослідженими залишаються відмінності між даними категоріями та їх сутність в контексті економічних наук.

Мета роботи. Метою статті є висвітлення результатів дослідження щодо аналізу основних відмінностей між категоріями «оборотний капітал», «оборотні активи» та «оборотні кошти» та їх сутності в контексті економічних наук.

Викладення основного матеріалу дослідження. В науковій літературі поряд з поняттям «оборотний капітал» досить часто вживають поняття «оборотні активи» та «оборотні кошти». Деякі автори ототожнюють їх. Зокрема, А. М. Поддєрьогін [20] вважає тотожними поняття «оборотний капітал» та «оборотні кошти», В. Г. Андрійчук [2] і Р. Н. Холт [21] ототожнюють категорії «оборотний капітал» та «оборотні активи», Р. А. Слав'юк [16] вважає тотожними поняття «оборотні засоби» та «оборотні активи», А. А. Благодатін [18] ототожнює оборотні кошти та оборотні активи.

Мертон Р. К. і З. Боді вважають, що оборотний капітал – це різниця між оборотними активами і поточними зобов'язаннями [4, с.142]. З нашого погляду, оборотний капітал – це інвестиція в оборотні активи з метою забезпечення виробничого процесу, а поточні зобов'язання – це кошти, які в короткотерміновому періоді можуть стати інвестицією в оборотний капітал. Є. Брігхем [5], Дж. К. Ван Хорн [8] також розглядають питання оборотного капіталу як інвестиції в оборотні активи.

Рудюк Л. В. здійснює порівняння підходів до категорії «оборотний капітал», досліджує її еволюцію і вважає, що оборотний капітал та оборотні активи не є тотожними категоріями, однак вони характеризують одні і ті ж об'єкти [15].

Янковська В. В. аналізує підходи авторів до оборотних активів та робить висновок про тотожність понять «оборотний капітал» і «оборотні активи» [22, с. 350], що на нашу думку, суперечить дійсності.

Алексєєв І. В., О. І. Нич вказують на те, що поняття «оборотний капітал» та «оборотні кошти» є складовими оборотних активів [1, с. 136].

З нашого погляду, категорія «оборотний капітал» є ширшою по відношенню до оборотних активів та оборотних коштів та поглинає їх, тому що є ширшою за складовими елементами і рівнем управління. Зокрема, оскільки оборотний капітал є інвестицією, то він з нашого погляду, досліджується на стратегічному та операційному рівні, а оборотні активи та оборотні кошти, як складова забезпечення виробничого процесу, лише на операційному рівні.

Оскільки оборотний капітал є інвестицією, то він, на нашу думку, перебуває в статичному стані, а оборотні активи та оборотні кошти, здійснюючи рух на протязі операційного циклу – в динамічному. Відмінності даних категорій полягають і в тому, що оборотний капітал може набувати грошової, виробничої та товарної форми, а оборотні активи і оборотні кошти змінюють свою форму з грошової у виробничу, а потім у товарну. Окрім того відмінності є і серед понять «оборотні активи» та «оборотні кошти», а тому їх не слід ототожнювати. Зокрема, як стверджують І. М. Федоренко, А. І. Каталанець поняття «оборотні активи» та «оборотні кошти» не є тотожними, бо мають різний елементний склад і виконують різну роль при забезпеченні виробничого процесу [17, с.123]. Даної думки дотримуємось і ми. Дослідивши погляди науковців на категорії «оборотний капітал», «оборотні активи» і «оборотні кошти» нами здійснено їх порівняння з метою узагальнення та акцентування уваги на основних відмінностях між ними (рис. 1).

Отже, згідно даних рис. 1 терміни «оборотний капітал», «оборотні активи» та «оборотні кошти» не є тотожними та різняться за елементним складом, характером вкладення, ознакою вкладення, об'єктом, що характеризується, станом, формою та індикатором. Однак дані категорії мають і спільні риси, зокрема за періодом функціонування та приналежністю грошових коштів.

Оборотний капітал	Оборотні активи	Оборотні кошти
За складовими елементами		
Включають: виробничі запаси, поточні біологічні активи, незавершене виробництво, готову продукцію, товари, векселі одержані, дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів	Включають: виробничі запаси, поточні біологічні активи, незавершене виробництво, готову продукцію, товари, векселі одержані, дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, інші оборотні активи	Включають: виробничі запаси, поточні біологічні активи, незавершене виробництво, готову продукцію, товари, векселі одержані, дебіторську заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів
За характером вкладення коштів		
Інвестиція, джерело фінансування ресурсів, що в подальшому зростає	Ресурси для забезпечення виробничого процесу, по закінченню якого не зростають, а приносячи додаткові економічні вигоди перетворюються у капітал	Ресурси для забезпечення виробничого процесу, по закінченню якого зростають, приносячи додаткові економічні вигоди та перетворюються у капітал
За ознакою споживання вартості		
Авансована вартість, що повертається у грошовій формі	Вартість, що споживається та витрачається в процесі здійснення виробничого процесу	Авансована вартість, що повертається у грошовій формі
За об'єктом, що характеризується		
Поточні зобов'язання, оборотні фонди та фонди обігу	Оборотні фонди та фонди обігу	Оборотні фонди та фонди обігу
За періодом функціонування		
Протягом операційного циклу або календарного року	Протягом операційного циклу або календарного року	Протягом операційного циклу або календарного року
За приналежністю грошових коштів		
Власні та запозичені грошові кошти	Власні та запозичені грошові кошти	Власні та запозичені грошові кошти
За станом		
Статичний стан	Динамічний стан	Динамічний стан
За формою		
Капітал, як інвестиція, може набувати грошової, виробничої та товарної форми в процесі перетворення в актив	Оборотні активи напротязі руху в процесі здійснення операційного циклу змінюють форму з грошової, у виробничу та товарну	Оборотні кошти напротязі руху в процесі здійснення операційного циклу змінюють форму з грошової, у виробничу та товарну
Як індикатор		
Оборотний капітал, як складова сукупного капіталу є вимірником ринкової вартості підприємства	Оборотні активи є вимірником здійснення ефективного виробництва	Оборотні кошти є вимірником здійснення ефективного виробництва

Рис. 1. Порівняння категорій «оборотний капітал»,
«оборотні активи», «оборотні кошти»

Джерело: узагальнено на основі [1, 3, 4, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22]

Окрім різного ставлення науковців до даних категорій слід відзначити і відмінності у ставленні економічних наук до них. В табл. 1 нами узагальнено сутність підходів до даних категорій в контексті економічних наук.

Таблиця 1

Сутність підходів до категорій «оборотний капітал», «оборотні кошти» та «оборотні активи» в контексті економічних наук

Наука	Підходи до категорії		
	Оборотний капітал	Оборотні активи	Оборотні кошти
Фінанси, фінанси підприємств	Інвестиція у виробництво	Ресурси, які вкладено в оборотні виробничі фонди і фонди обігу необхідні для здійснення виробництва, що не передбачають витрат майбутніх періодів	Ресурси, які вкладено в оборотні виробничі фонди і фонди обігу необхідні для здійснення виробництва, що не передбачають вкладень в поточні фінансові інвестиції та можуть бути перетворені на гроші
Фінансовий менеджмент	Інвестиція у формування активів	Економічні ресурси, що використовуються у господарській діяльності з метою отримання прибутку	—
Бухгалтерський облік	—	Грошові кошти та їх еквіваленти та інші активи, створені в результаті минулих подій, використання яких (протягом операційного циклу), як очікується призведе до надходження вигод	—
Операційний менеджмент	Не використовує жодну з даних категорій, однак досліджує питання пов'язані з забезпеченням виробничого процесу сировиною, матеріалами та їх перетворення в готовий продукт, а тому, з нашого погляду, досліджує оборотні активи		
Маркетинг	Не використовує жодну з даних категорій, однак досліджує питання запасів та готової продукції як складової задоволення потреб споживачів, що є елементами оборотних активів, а тому, з нашого погляду, досліджує оборотні активи		
Логістика	Не використовує жодну з даних категорій, однак досліджує питання матеріального та фінансового потоку, тобто досліджує запаси і готову продукцію та інвестиції в них, а тому ми вважаємо, що логістика досліджує оборотний капітал та оборотні активи		

Джерело: узагальнено на основі [1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 16, 19, 20, 21]

Отже, згідно даних табл. 1 категорія «оборотний капітал» вживається у фінансах, фінансах підприємств та фінансовому менеджменті. «Оборотні активи»,

як категорія, використовується у бухгалтерському обліку, фінансах, фінансах підприємств та фінансовому менеджменті. Категорія «оборотні кошти» вживається у фінансах, фінансах підприємств. Операційний менеджмент, маркетинг та логістика не використовує жодну з цих категорій, однак досліджує питання пов'язані з ними.

Висновки. Термін «оборотний капітал» є найширшим по відношенню до термінів «оборотні активи» та «оборотні кошти» та поглинає їх. Досліджуючи питання категорій в контексті економічних наук слід зазначити, що операційний менеджмент, маркетинг і логістика взагалі не використовують даних категорій, хоча і здійснюють їх дослідження. Фінанси та фінанси підприємств в понятійному апараті вживають всі зазначені категорії. Бухгалтерський облік вживає поняття «оборотних активів». Фінансовий менеджмент як наука не використовує поняття «оборотних коштів».

Список використаних джерел

1. Алексеев І. В. Нич О. І. / Поняття «оборотних активів» підприємства як економічної категорії / І. В. Алексеев, О. І. Нич // Економічний простір. – 2010. - № 42. – С. 133-137.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : [підручник] / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : [учеб. курс] / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2001. – 527 с.
4. Боди З., Мертон Р. К. Финансы / З. Боди, Р. К. Мертон ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2003. – 592 с.
5. Брігхем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту / Є. Ф. Брігхем. – К. : Эльга-Н, 1997. – 1000 с.
6. Бухгалтерський облік : [хрестоматія] (частина 1) ; вид 4-е, перероб і доп. [Текст] : збірник систематизованого законодавства / укл. І. О. Назарбаєва, І. А. Губіна. – К. : Бліц-Інформ, 2010. – 192 с.
7. Бухгалтерський облік : [хрестоматія] (частина 2) ; вид 4-е, перероб і доп.

[Текст] : збірник систематизованого законодавства / укл. І. О. Назарбаєва, І. А. Губіна. – К. : Бліц-Інформ, 2010. – 192 с.

8. Ван Хорн Дж. К., Вахович Дж. М. Основы финансового менеджмента / Дж. К. Ван Хорн, Дж. М. Вахович. – 12-е изд. ; пер.с англ. – М. : Вильямс, 2006. – 1232 с.

9. Василенко В. А. Виробничий (операційний) менеджмент : [навч. посібник] / В. А. Василенко, Т. І. Ткаченко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 532 с.

10. Дропа Я. Б. Організація управління оборотним капіталом промислових підприємств України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.03. «Економіко-математичне моделювання» / Я. Б. Дропа. – 2006. – 20 с.

11. Крикавський Є. В. Логістика. Для економістів. : [підручник] / Є. В. Крикавський. – Львів : Львівська політехніка, 2004. – 448 с.

12. Лиса О. В. Управління оборотними коштами підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08. 00. 04 «Економіка та управління підприємствами» / О. В. Лиса. – 2006. – 20 с.

13. Менеджмент і маркетинг : [навч. посібник] / [Перебийніс В. І., Бойко Л. М., Писаренко В. В., Брагінець С. М. та ін.] ; під ред. В. І. Перебийніса. – Полтава : ФОП С. В. Говоров, 2007. – 344 с.

14. Пеняк Ю. С. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04. «Економіка та управління підприємствами» / Ю. С. Пеняк. – Харків, 2010. – 20 с.

15. Рудюк Л. В. Еволюція категорії «оборотний капітал» / Л. В. Рудюк // Зб. наук. пр. Науковий вісник академії муніципального управління. Серія Економіка. – 2009. – Вип. 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_7/09rlvafc.pdf

16. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : [навч. посібник] / Р. А. Слав'юк – К. : ЦУЛ, 2002. – 460 с.

17. Федоренко І. М., Каталенець А. І. / Критичний огляд наукових підходів щодо визначення економічної сутності оборотних активів / І. М. Федоренко, А. І. Кателенець // Науковий вісник НГУ. – 2010. – № 5. – С. 122- 125.

18. Финансовый словарь / А. А. Благодатин, Л. Ш. Лозовский, Б. А. Райзберг. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 378 с.

19. Фінанси : [навч. посібник] / В. І. Аранчій, Ю. М. Лелюк, Л. М. Капаєва, В. Д. Чумак та ін. – Полтава : АСМІ, 2009. – 592 с.

20. Фінанси підприємств : [підручник] / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.

21. Холт Р. Н. Основы финансового менеджмента / Р. Н. Холт ; пер. с англ. – М. : Дело, 1995. – 128 с.

22. Янковська В. В. Економічна сутність оборотних активів підприємств / В. В. Янковська // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Випуск 1. – С. 347-350.